

Hrozby úniku dat z vaší školy

Věra Mikušová,
projektová koordinátorka
CZ.NIC, z. s. p. o.

Na základě školení, které bylo díky projektu Safer Internet realizováno pro lektory různých škol v Kraji Vysočina, jsme se rozhodli vypracovat článek, který by ředitelům přiblížil důležitost vzdělávání zaměstnanců škol v oblasti kybernetické bezpečnosti.

Bezpečnost školní sítě již zdaleka není otázka, která by mohla být vyřešena pouhým zaměstnáním jednoho administrátora, jak tomu bylo dříve, kdy jeden počítač měl ředitel a dalších pár se jich zamykalo do počítačové učebny. Každý zaměstnanec školy dnes využívá nejméně dvě zařízení, která jsou připojena k internetu. Pomocí těchto zařízení se učitelé ve většině případů přihlašují i do školní sítě. Stačí tedy uhodnout heslo jediného zaměstnance k tomu, aby průměrně zručný student dokázal poškodit data a informace ve školním systému. Osvěta v oblasti kybernetické bezpečnosti by tedy měla patřit mezi důležité oblasti strategického plánování školy.

Hrozbám a rizikům ztráty dat lze předcházet již na úrovni **fyzického zabezpečení školních objektů**, a to především tak, že počítače připojené do školní sítě budou přístupné pouze známému okruhu osob. Dalším krokem je **správné nastavení a pravidelné aktualizace**, a to včetně nastavení a aktualizace firmware routerů, které jsou často nejzranitelnějším místem v organizaci. Na tento fakt brali ohled vývojáři českého routeru Turrís Omnia, jenž se celosvětově proslavil právě díky svým jedinečným bezpečnostním opatřením. Důležité je mít přehled o tom, kam odesíláme svá data a jak jsou zabezpečeny servery, kde jsou naše data uložena. V neposlední řadě je potřeba mít přehled o aplikacích, které škola využívá na svých webových stránkách, a dbát na pravidelnou aktualizaci i v tomto ohledu.

Konstruktivní souhrn bezpečnostních pravidel nabízí norma pro řízení bezpečnosti informací **ISO/IEC 27001**.

Mezi konkrétní příklady ohrožení organizací lze zařadit škodlivé kódy (malware), které dokážou vykonávat několik

činností najednou a šíří se prostřednictvím e-mailů, online chatů a mnoha dalšími způsoby, včetně napadení již zmiňovaných webových stránek. S jejich zabezpečením vám může pomoci služba **Skener webu (skenerwebu.cz)**, jež je školám poskytována zcela zdarma.

Malware dokáže odposlouchávat hovory, textové zprávy, zneužívat fotografie a mnoho dalšího. Napadení jediného zařízení tak může znamenat obrovský zásah do soukromí organizace. Napadená zařízení mohou být navíc zneužívána k dalším útokům.

Další významné riziko představuje **sociální inženýrství**. Ohrozit data školy může skrze sociální inženýrství prakticky kdokoli, a to i bez hlubší znalosti technické stránky informačních technologií. Sociálnímu inženýrství často předchází pretexting, při kterém si útočníci zjišťují co nejvíce informací o zaměstnancích, případně o fungování chodu školy z veřejně dostupných zdrojů, jakými jsou informace uvedené na stránkách školy, profily zaměstnanců na sociálních sítích a dalších veřejně dostupných zdrojích. Potom, co si útočníci zjistí potřebné informace, už pro ně často nebývá problém oslovit vybranou osobu, nějakým způsobem ji zaujmout a často si jednoduše říci o přihlašovací údaje. Zní to sice neuvěřitelně, ale to, že osoba sama sdělí své přihlašovací údaje ke svému soukromému účtu, patří k častým způsobům krádeží. Je proto dobré vést zaměstnance k tomu, aby se svými přihlašovacími údaji zacházeli jako s klíči od svého bytu.

Jednou z dalších metod sociálního inženýrství, která však již vyžaduje technickou znalost, je phishing. **Phishing** spočívá v tom, že si útočník vyrobí vlastní falešné webové stránky, jež jsou často naprosto identické se stránkami,

keré chce napodobit. Prostřednictvím e-mailu nebo jinak potom přiměje uživatele, aby zadali své přihlašovací údaje do této falešné stránky, čímž získá uživatelské jméno i heslo v čisté textové podobě. Z přednášek na školách navíc víme, že vynalézavost studentů je dnes již na velmi vysoké úrovni; student jednoho z českých gymnázií vytvořil vlastní webové stránky identické se stránkami své školy a jeho rodiče se tak dva měsíce dívali na úplně jiné studijní výsledky svého vynalézavého syna.

Závěrem tedy shrnu několik základních doporučení – od otevírání neznámých souborů a URL až po zkontrolování webů prostřednictvím nástroje virustotal (použití tohoto nástroje je velice jednoduché a intuitivní). Je však třeba

říci, že ani virustotal není zárukou bezpečí, především nové viry nemusejí být rozpoznány ani touto platformou. V případě pochybností je proto nejlepší ověřit si pomocí jiného komunikačního kanálu přímo u odesílatele, že zpráva s přílohou pochází skutečně od něj. Další velice důležitá věc je správné nastavení routeru a jeho pravidelné aktualizace, pravidelné aktualizace všech dalších zařízení, která se připojují do síťové infrastruktury, instalace antivirové ochrany i na mobilní telefony zaměstnanců nebo kontrola URL stránek. Důležité je také nevyužívat jedno heslo pro více služeb, protože při krádeži jednoho hesla může dojít ke zneužití všech dalších služeb, ke kterým uživatel přistupuje se stejným heslem.

II

PORADNA

Odměna k životnímu výročí

Může si ředitel ZŠ vyplatit odměnu k životnímu výročí 65 let nebo odměnu k prvnímu odchodu do starobního důchodu bez souhlasu zřizovatele?

SOUVISEJÍCÍ PŘEDPISY:

- zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

ODPOVĚĎ:

Ano, může. Zřizovatel školy totiž určuje vedoucímu zaměstnanci, který je statutárním orgánem zaměstnavatele (tedy řediteli školy), mzdu nebo plat (§ 113 odst. 2 a 122 odst. 2 zákoníku práce). Odměny k životnímu nebo pracovnímu výročí přiznávají podle ustanovení § 224 odst. 2 zákoníku práce však nejsou součástí mzdy ani platu (jde o tzv. ostatní plnění, které se mj. nepromítá do výpočtu průměrného výdělku podle § 351 a násl. zákoníku práce). Vyplývá to mj. ze systematického řazení této části zákoníku práce, kdy odměny k životnímu nebo pracovnímu výročí nejsou zahrnuty do části šesté zákoníku práce (odměňování za práci), ale do části desáté zákoníku práce (péče o zaměstnance). Zřizovateli tedy chybí zákonné zmocnění k účasti na tomto právním jednání, zasahujícím do pracovněprávních vztahů existujících mezi ředitelem školy jako zaměstnancem a školou (právníkou osobou) jako jeho zaměstnavatelem. Dostatečným právním důvodem pro výplatu příslušné odměny k životnímu nebo pracovnímu výročí řediteli školy tak je splnění těch podmínek, které jsou stanoveny pro všechny zaměstnance dané právníky osoby vnitřním předpisem nebo kolektivní smlouvou.

Přijetím současného zákoníku práce došlo k rozdělení odměn v dříve platném pojetí na odměny jako složku

platu (§ 134 ZP) a odměny podle § 224 odst. 2 ZP (v rámci tzv. péče o zaměstnance). Oddělení důvodů pro poskytnutí odměn uvedených v § 224 odst. 2 od důvodů vymezených v ustanovení § 134 má dva velmi důležité důsledky: Odměny vyplacené podle § 224 odst. 2 již nejsou součástí platu, ale jsou nyní dalším z tzv. jiných plnění. To mj. znamená, že takto vyplacené odměny se nezahrnují do výpočtu průměrného výdělku. Odměny uvedené v § 224 odst. 2 lze přiznat a vyplatit i z jiných než v zákoně uvedených důvodů. V tomto případě se uplatní pravidlo, podle něhož „co není zakázáno, je povoleno“. Je to právě důsledek oddělení tohoto typu odměn od složek platu. Zatímco tedy ustanovení o platu a jeho složkách zůstává kogentní (neumožňující odchylku od zákona), ustanovení o odměnách podle § 224 odst. 2 jsou dispoziitivní a umožňují i jakékoliv jiné řešení, než stanoví zákon. Lze tedy např. kolektivní smlouvou nebo vnitřním předpisem rozšířit výčet důvodů a situací, které umožní vyplatit zaměstnanci odměnu (např. právě na výplatu odměny při dosažení 65 let věku, jak stojí v dotazu). Uvedené změny ve způsobu přiznání a vyplácení odměn nijak nemění dosavadní možnost přiznat zaměstnanci také dar k životnímu nebo pracovnímu výročí podle vyhlášky č. 114/2002 Sb., o FKSP, a z prostředků FKSP tento dar poskytnout souběžně s odměnou přiznanou podle § 224 odst. 2 ZP.

K případnému souhlasu zřizovatele k přiznání této odměny řediteli školy je třeba poukázat na ustanovení § 122 odst. 2 zákoníku práce. Podle tohoto ustanovení vedoucímu zaměstnanci, který je statutárním orgánem zaměstnavatele, určuje plat orgán, který ho na pracovní místo ustanovil. Tato kompetence zřizovatele je tedy výslovně vztahována ke stanovení platu. A jak jsme vysvětlili výše, odměna přiznaná zaměstnanci podle ustanovení § 224 odst. 2 zákoníku práce již není součástí platu, proto zřizovateli kompetence rozhodovat o tomto peněžitém plnění pro ředitele školy nepřislouží.

PhDr. et Mgr. Jiří Valenta